

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2024-87-10>
УДК 336.71-049.5

Британ В.В.

здобувач вищої освіти третього (наукового) рівня,
Державний податковий університет

Brytan Vadym

State Tax University

РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

DEVELOPMENT OF THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE ESSENCE OF FINANCIAL SECURITY OF THE BANKING SYSTEM

Актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації концепції фінансової безпеки до нових викликів. Метою статті є дослідження розвитку теоретичних засад сутності фінансової безпеки банківської системи з метою подальшої оцінки її сучасного стану. Розглянуто еволюцію наукових підходів вітчизняних учених до визначення поняття та запропоновано авторське трактування. Висвітлено проблеми формування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. У ході дослідження були використані методи формалізації, економічної інтерпретації, декомпозиції, узагальнення, логічного аналізу, абстрагування, порівняння та аналогії. Обґрунтовано необхідність однозначного визначення теоретичної сутності фінансової безпеки банківської системи для формування дієвої системи її забезпечення. Автором окреслено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: фінансова безпека банківської системи, банківський сектор, системний підхід, цифровізація банківського сектору, кібербезпека, екологічна та соціальна відповідальність, регуляторна гнучкість.

In the current economic environment, characterized by a high level of instability and risks, the issue of financial security of the banking system is of particular relevance. The banking sector, being a key element of the country's financial system, plays a crucial role in ensuring economic growth and stability. Today, the Ukrainian banking system is going through rather difficult times, mainly due to military operations and political instability, which creates preconditions for new challenges and threats it has never faced before. All this indicates that now, more than ever, it is necessary to pay considerable attention to ensuring the sustainable functioning of the banking sector, as it is a key element in the formation and maintenance of the financial security of the state as a whole. The problem of ensuring the financial security of banks under martial law in Ukraine is a new area of research for the Ukrainian community of scholars. The current situation in the scientific support of the formation of the financial security system of commercial banks in Ukraine indicates conceptual miscalculations. The banking sector, which actually exists as a holistic phenomenon, does not have a complete adequate theoretical and methodological systemic reflection. There is also no full-fledged methodological framework for solving specific problems of protecting banking institutions. There is also a lack of research on clarifying basic concepts. For example, there is no scientifically based concept and mechanism for ensuring the financial security of banking activities, no systematic description of the types and content of threats to the financial security of banking institutions, no thorough description of financial regulators of the security and stability of the banking system. At the same time, a clear definition of the essence of the financial security of the banking system depends on: identifying and classifying threats; forming a system for ensuring the financial security of banking institutions; clarifying the place and role of various actors in this system; and a reasonable formulation of their tasks and functions. Therefore, the study of the theoretical foundations of the essence of financial security of banks is critical for the development of effective mechanisms for protection and management of all risks in the banking sector.

Keywords: financial security of the banking system, banking sector, systemic approach, digitalization of the banking sector, cybersecurity, environmental and social responsibility, regulatory flexibility.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економічної волатильності проблема фінансової безпеки банківської системи набуває критичного значення. Банківський сектор, як ключовий елемент фінансової інфраструктури, відіграє визначальну роль у за-

безпеченні макроекономічної стабільності. Військові дії та політична турбулентність в Україні генерують безпрецедентні виклики для банківської системи, що вимагає інноваційних підходів до забезпечення її резильєнтності. Дослідження фінансової безпеки

банків в умовах воєнного стану становить новітній напрямок наукових розвідок в Україні. Найвні суттєві прогалини в теоретико-методологічному фундаменті формування системи фінансової безпеки банківського сектору. Зокрема, відсутні науково верифіковані концепції та механізми забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності, комплексні таксономії загроз та характеристики фінансових регуляторів безпеки. Прецизійне визначення сутності фінансової безпеки банківської системи є імперативом для ефективної класифікації загроз, конструювання системи безпеки. Поглиблене дослідження теоретичних засад фінансової безпеки банків є необхідною передумовою для розробки ефективних механізмів захисту та управління ризиками в банківському секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової безпеки банківської системи є об'єктом інтенсивного наукового дискурсу серед вітчизняних дослідників. Вагомий внесок у розвиток цієї галузі зробили такі вчені як А. Єпіфанов [1] та ін., Н. Євченко і О. Криклій [2], Пластун О., Побережний С. і Т. Болгар [3], В. Вовк [4], О. Хитрін [5], Р. Гриценко [6], С. Дмитров [7], Л. Перехрест [8], О. Шеремет [9], Н. Гребенюк [10], Ю. Голобородько [11], К. Ларіонова і О. Хмиз [12], Н. Кравчук, О. Колісник і О. Мелих [13], О. Барановський і А. Лагно [14], Є. Мордань та ін. [15], Г. Кришталь [16], Д. Щербатих і Б. Шпильовий [17], Г. Карчева і І. Карчева [18], Н. Давиденко і В. Колодяжна [19], М. Єрмошенко [20], І.М. Васькович [21], О. Васильчишин [22], С. Ткаченко С. [23], та інші.

Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківської системи вимагає комплексного аналізу та уточнення поняття «фінансова безпека банківської системи». Незважаючи на широкий спектр наукових праць, нормативно-правових документів та аналітичних звітів, трактування цього терміну залишається неоднозначним і потребує подальшої концептуалізації. Професор Клаус Шваб у своїх дослідженнях акцентує увагу на початку нової технологічної революції, яка радикально трансформує життєдіяльність, виробничі процеси та комунікаційні парадигми суспільства. Ця безпрецедентна за масштабом і складністю трансформація вимагає відповідних змін від усіх акторів глобальної екосистеми: від приватного та державного секторів до академічної спільноти та суспільства в цілому. Така глобальна реконфігурація неминує вплине на концептуалізацію та операціоналізацію фінансової безпеки банківської систем [24].

Мета статті полягає у систематизації та критичному аналізі наукових дефініцій концепту «фінансова безпека банківської системи», синтезі консенсусного тлумачення та таксономії її різновидів, а також у визначенні цільових орієнтирів та принципів організації.

Виклад основного матеріалу. Методологічно важливо підкреслити необхідність структурованого аналізу наукових підходів до концептуалізації фінансової безпеки банківського сектору. Це обумовлено ієрархічною природою досліджуваного феномену: фінансова безпека банківської системи є інтегральним компонентом загальнодержавної фінансової безпеки і, водночас, агрегує фінансову безпеку окремих комерційних банків як мікроекономічних суб'єктів.

Варто зупинитися коротко на історичному розвитку розуміння даного поняття. Так концепція фінансової безпеки банків та банківської системи в цілому еволюціонувала разом із розвитком банківської справи. У XVII-XIX століттях, з появою сучасної банківської системи, основна увага приділялася забезпеченню платоспроможності банків та захисту вкладників. Адам Сміт, один із фундаторів економічної теорії, наголошував на важливості регулювання банківської діяльності для забезпечення стабільності фінансової системи. Вже у XX столітті, особливо після Великої депресії, концепція фінансової безпеки банків значно розширилася. Джон Мейнард Кейнс, лауреат Нобелівської премії з економіки, підкреслював роль центральних банків у забезпеченні фінансової стабільності та безпеки банківської системи. У цей період були запроваджені системи страхування вкладів та посилено банківський нагляд. Надалі у XXI столітті концепція фінансової безпеки банків набула нового значення в контексті глобалізації та технологічного прогресу. Нобелівський лауреат Джозеф Стігліц наголошує на необхідності врахування системних ризиків та взаємозв'язків між фінансовими інституціями при оцінці фінансової безпеки [25]. Сучасні дослідження демонструють тенденцію до інтегрованого підходу у розумінні фінансової безпеки банків. Нобелівський лауреат Роберт Мерстон наголошує на важливості системного аналізу ризиків та їх взаємозв'язків для забезпечення фінансової безпеки [26]. Системний підхід, як фундаментальна методологічна парадигма, забезпечує комплексний аналіз складних систем, враховуючи їх цілісність, цілеспрямованість, структурну складність та взаємодію з екзогенним середовищем. Це дозволяє здійснити глибинний аналіз функціональних аспектів системи та ідентифікувати шляхи вирішення системних проблем. Важливо відзначити, що зі зростанням складності системи підвищується рівень її емерджентних властивостей. Враховуючи ієрархічну природу систем, де вони є компонентами більших метасистем і складаються з менших підсистем, концептуалізація безпеки банківської системи повинна фокусуватися саме на її фінансовому аспекті [27; 28; 29; 30; 31]. Нижче представлено компаративний аналіз еволюції концептуальних підходів українських дослідників до дефініції фінансової безпеки банківської системи.

Ці підходи систематизовано у хронологічній послідовності та корельовано з ключовими макроекономічними шоками, що мали істотний вплив на фінансово-економічну систему України, а саме:

- **початок Азійської кризи 1997 року і до 2008 року:** це комплексна характеристика стану, за якого забезпечується захищеність фінансових інтересів банківської системи на всіх рівнях фінансових відносин, досягається збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, створюються умови для ефективного функціонування та розвитку банківського сектору, підтримується достатній рівень фінансових ресурсів для виконання зобов'язань, а також забезпечується здатність попереджати потенційні загрози фінансовому стану банківської системи в цілому, зберігаючи при цьому стабільність, надійність та довіру до банківського сектору [6; 20; 21];

- **початок Світової фінансової (іпотечної) кризи в США і до 2014 року:** порівнюючи визначення в цьому періоді до попереднього, можна виділити наступні нові концептуальні доповнення у науковому підході [1; 2; 3; 4; 5; 7; 8; 11; 13; 23]: динамічність: дефініція вже розглядається як «динамічний стан», а не просто «комплексна характеристика стану». Це відображає розуміння постійної зміни умов та необхідності адаптації; оптимізація ресурсів: з'являється акцент на «оптимальному рівні залучення та розміщення фінансових ресурсів»; конкурентоспроможність: додано аспект «здатності підтримувати та підвищувати конкурентоспроможність на ринку банківських послуг»; максимізація прибутку: включено поняття «можливості забезпечувати максимізацію прибутку»; соціально-економічний розвиток: з'явилося згадування про «оптимальне використання ресурсів для соціально-економічного розвитку країни»; системний підхід до управління ризиками: додано «наявність системи заходів для запобігання та мінімізації фінансових загроз»; інтереси зацікавлених сторін: розширено поняття захисту інтересів до «захищеності фінансових інтересів усіх зацікавлених сторін»; генерація ресурсів: додано аспект «можливості генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку». Ці доповнення відображають більш комплексний та динамічний підхід до розуміння фінансової безпеки банківської системи, враховуючи ширший спектр факторів та наслідків її функціонування;

- **початок Революції гідності і до 2020 року:** на цьому етапі до попереднього можна виділити такі концептуальні доповнення [9; 10; 17; 22]: прогнозування ризиків: додано акцент на «спроможності прогнозувати» фінансові ризики, що вказує на проактивний підхід до управління ризиками; безперервність фінансових потоків: з'явилося поняття «забезпечення безперервності та достатності фінансових

потоків»; стратегія стійкого розвитку: введено концепцію «реалізації стратегії стійкого розвитку», що вказує на довгострокове планування; захист середовища функціонування: розширено поняття захисту до «захищеності фінансових інтересів, фінансової стійкості та середовища функціонування»; системний підхід: підкреслено важливість «стабільності взаємозв'язків між елементами банківської системи»; безперебійність функцій: додано аспект «безперебійної реалізації основних функцій» банківської системи; фінансові інтереси держави: окремо виділено «спроможність забезпечувати реалізацію фінансових інтересів держави»; фокус на потенційні загрози: додано акцент на протистояння не лише існуючим, але й «потенційним» загрозам. Ці доповнення відображають більш комплексний, стратегічний та системний підхід до розуміння фінансової безпеки банківської системи. Вони також враховують роль держави та важливість прогнозування і безперервності в забезпеченні фінансової безпеки.;

- **початок Пандемії COVID-2019 і до 2022 року:** можна виділити такі концептуальні доповнення: дестабілізаційні чинники: додатково замість «загроз» використовується термін «дестабілізаційні чинники та негативні фактори», що розширює спектр викликів; швидкість реакції: додано акцент на «спроможності швидко та адекватно реагувати на зміни у фінансовому середовищі»; правові та організаційні аспекти: включено «наявність сукупності правових, організаційних та управлінських заходів»; розширене відтворення: додано концепцію «розвитку і розширеного відтворення банківського сектору»; акумуляція ресурсів: замість «генерування» використовується термін «акумуляування» фінансових ресурсів; фокус на стабільність: посилено акцент на «підтримці стабільності» банківської системи [12; 15; 19]. Ці доповнення відображають більш цілісний та адаптивний підхід до розуміння фінансової безпеки банківської системи. Вони враховують правові та організаційні аспекти, підкреслюють важливість швидкої реакції на зміни та здатність не лише підтримувати стабільність, але й забезпечувати розвиток в умовах конкурентного та мінливого середовища;

- **початок повномасштабного вторгнення росії і по сьогодні:** і на останньому етапі можна виділити такі концептуальні доповнення: узгодженість політик: додано акцент на «відсутності конфліктів між різними аспектами фінансової політики»; соціально-економічна ефективність: введено поняття «забезпечення соціально-економічної ефективності використання фінансових ресурсів»; фінансовий потенціал: з'явилося поняття «нарощування фінансового потенціалу»; динамічна рівновага: введено концепцію «підтримання динамічної рівноваги»; ліквідність і платоспроможність: додано акцент на

«забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності»; розвиток банківського бізнесу: підкреслено важливість «розвитку банківського бізнесу»; банківська інфраструктура: введено поняття «оптимізації умов для ефективного функціонування банківської інфраструктури»; цифрова безпека: додано аспект «надійності цифрових засобів передачі, обробки та захисту даних»; фінансова незалежність і суверенітет: введено концепцію «забезпечення фінансової незалежності та фінансового суверенітету держави»; збалансованість фінансових потоків: додано акцент на «збалансованості фінансових потоків»; системний підхід: розширено поняття стабільності до «сприяння фінансовій стабільності всіх учасників банківської та фінансової системи» [14; 16; 18]. Ці доповнення відображають більш комплексний, стратегічний та інтегрований підхід до розуміння фінансової безпеки банківської системи. Вони враховують широкий спектр факторів, включаючи цифрову безпеку, фінансовий суверенітет та системну стабільність, що особливо актуально в умовах сучасних викликів та загроз.

Провівши дослідження сутнісних характеристик поняття фінансової безпеки банківської системи, що підкреслює необхідність комплексного та динамічного підходу до неї, дають нам змогу узагальнити, оновити та доповнити погляди дослідників, враховуючи сучасні тенденції у банківському секторі та глобальній економіці, що загальне поняття повинно базуватися на наступних засадах [3; 29; 32], а саме: системний підхід: розглядати фінансову безпеку банківської системи як комплексне явище, що включає взаємозв'язки між окремими банками, регуляторами та фінансовою системою в цілому; стійкість та ефективність: забезпечення фінансової стабільності та ефективності діяльності банків в умовах мінливого економічного середовища та глобальних викликів; проактивний ризик-менеджмент: акцент на ранньому виявленні проблем, превентивних заходах та стрес-тестуванні для підвищення стійкості банків; адаптивність: здатність банківської системи швидко адаптуватися до нових умов, включаючи технологічні інновації, зміни в регуляторному середовищі та глобальні економічні тренди; технологічна інтеграція: врахування впливу цифровізації, фінтех-рішень та блокчейн-технологій на фінансову безпеку банків; глобальна взаємозалежність: розуміння впливу міжнародних фінансових потоків та глобальних економічних подій на національну банківську систему; екологічна та соціальна відповідальність: інтеграція ESG-факторів (Environmental, Social, Governance) у оцінку фінансової безпеки банків; інформаційна прозорість: забезпечення достовірності та доступності фінансової інформації для підтримки довіри до банківської системи; кризова готовність:

розробка та постійне оновлення планів антикризового управління та відновлення діяльності банків; регуляторна гнучкість: здатність регуляторних органів швидко реагувати на нові виклики та загрози фінансовій безпеці; міжнародна співпраця: посилення міжнародного співробітництва для протидії глобальним загрозам фінансовій безпеці, таким як відмивання коштів та кіберзлочинність.

Підсумовуючи вищезазначене, варто зауважити, що наукова спільнота виокремлює три основні підходи до визначення сутності фінансової безпеки банківської системи. Перший розглядає її як певний стан, другий – як сукупність умов, а третій обґрунтовує її як динамічну наукову категорію. Враховуючи динамічність основних індикаторів фінансової безпеки банківської системи та розуміючи, що оптимальний рівень безпеки є тимчасовим і залежить від збігу багатьох факторів, доцільно розглядати фінансову безпеку банківської системи як динамічний стан, що потребує постійного моніторингу та аналізу в контексті змінних економічних умов [14; 15; 29]. Сучасні дослідження додатково підкреслюють важливість інтеграції технологічних аспектів у концепцію фінансової безпеки банківської системи. Зокрема, акцентується увага на кібербезпеці, використанні штучного інтелекту для прогнозування ризиків та адаптації до швидкозмінних глобальних фінансових тенденцій.

На основі контент-аналізу підходів щодо визначення поняття «фінансова безпека банківської системи», можна надати власне трактування, – як комплексний динамічний стан національної в синергії із міжнародною банківською системою, який характеризується її здатністю забезпечувати стабільне, ефективне та надійне функціонування фінансового сектору, його інноваційність, протистояти внутрішнім та зовнішнім швидкозмінними та масштабним загрозам, підтримувати фінансову стабільність економіки, її активний розвиток в умовах Четвертої промислової революції («Industry 4.0»), захищати інтереси всіх учасників фінансових відносин. Це поняття також охоплює та включає: структурну гнучкість: здатність банківської системи адаптуватися до структурних змін в економіці та на фінансових ринках; прозорість та довіру: забезпечення високого рівня прозорості банківських операцій та підтримка довіри до банківської системи; монетарну стабільність: підтримка стабільності національної валюти та контроль інфляції; фінансову незалежність: мінімізація залежності національної банківської системи від зовнішніх фінансових шоків; ефективність трансмісійного механізму: здатність банківської системи ефективно передавати імпульси монетарної політики в реальний сектор економіки; макропруденційну політику: застосування ефективних інструментів для

запобігання накопиченню системних ризиків; регуляторну ефективність: наявність адекватної системи банківського нагляду та регулювання; ліквідність системи: забезпечення достатнього рівня ліквідності в банківській системі для підтримки безперервного функціонування фінансових ринків; системну фінансову стійкість: здатність банківської системи в цілому зберігати фінансову стабільність під впливом різноманітних шоків та стресів; якість активів: управління якістю кредитних портфелів та інших активів на системному рівні для мінімізації ризиків; капіталізацію: підтримання адекватного рівня капіталізації банківського сектору для забезпечення його стійкості та здатності абсорбувати потенційні збитки; фінансову інноваційність: впровадження та регулювання фінансових інновацій для підвищення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи; фінансову інклюзію: забезпечення широкого доступу населення та бізнесу до банківських послуг; сталий розвиток: інтеграція принципів сталого розвитку та ESG-факторів у функціонування банківської системи; технологічну безпеку: захист критичної фінансової інфраструктури від кіберзагроз та технологічних збоїв; міжнародну інтеграцію: гармонізація з міжнародними фінансовими стандартами та ефективна участь у глобальній фінансовій системі; антикризове управління: наявність механізмів для швидкого реагування на фінансові кризи та мінімізації їх наслідків; системний ризик-менеджмент: ефективне управління системними ризиками на рівні всієї банківської системи.

Висновки. Забезпечення економічної безпеки України є ключовим фактором для її швидкого відновлення та стійкого зростання, особливо в контексті залучення інвестицій. Фінансова безпека банківської системи відіграє критичну роль у цьому процесі, оскільки стабільність кредитних інститутів безпосередньо впливає на загальну економічну безпеку держави. В умовах воєнного стану проблема забезпечення фінансової безпеки банків стає новим напрямком наукових досліджень в Україні. Для подальшого розвитку цієї галузі необхідно зосередитись на наступних аспектах: визначення пріоритетних завдань та розробка ефективних методів забезпечення фінансової безпеки банківської системи; формування структурно-елементного складу системи фінансової безпеки банківського сектору та механізмів її забезпечення; створення комплексної системи факторів впливу на банківську систему з урахуванням внутрішнього і зовнішнього середовища, а також об'єктивних і суб'єктивних джерел; систематизація та класифікація загроз і вразливостей банківської системи; аналіз та вдосконалення методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківського сектору; дослідження впливу імплементації Базельських угод (зокрема, змін до Базель III) на фінансову безпеку банківського сектору України.

Ці напрямки досліджень сприятимуть розробці ефективних стратегій зміцнення фінансової безпеки банківської системи України, що є критичним для забезпечення економічної стабільності та розвитку держави в умовах поточних викликів.

Список літератури:

1. Єпіфанов А.О. та ін. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за ред. А.О. Єпіфанова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.
2. Євченко Н.Г., Криклій О.А. Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку банку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць*. 2009. № 25. С. 45–52.
3. Пластун О.Л., Побережний С.М., Болгар Т.М. Фінансова безпека банківської діяльності: навчальний посібник. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 180 с.
4. Вовк В.Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 200–204.
5. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України*. 2010. № 11. С. 118–124.
6. Грищенко Р. Економічна безпека банківської системи України. *Вісник Національного банку України*. 2003. № 4. С. 27–28.
7. Дмитров С.О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. *Фінансовий простір*. 2012. № 2(6). С. 11–15.
8. Перехрест Л.М. Забезпечення фінансової безпеки банків в умовах нестабільного економічного середовища : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2011. 22 с.
9. Шеремет О.В. Фінансова безпека банківських установ у системі фінансової безпеки держави : тези міжнар. наук.-практ. Інтернетконф, м. Ірпінь, 25 березня 2016 р. Ірпінь : УДФСУ, 2016. С. 354–357.
10. Гребенюк Н.О. Фінансова безпека банків: система розпізнання загроз та усунення ризиків. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2016. № 91. С. 53–64.
11. Голобородько Ю.О. Теоретичні підходи до розкриття суті та складових фінансової безпеки банківських установ. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.12. С. 194–198.
12. Ларіонова К.Л., Хмиз О.М. Оцінка рівня безпеки банківської системи України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 4. Т. 1. С. 123–129. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4-23> (дата звернення: 11.08.2024).
13. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Вектор, 2010. 277 с.
14. Барановський О.І., Лагно А.А. Природа фінансової безпеки банківської системи. *Світ фінансів. Фінансова безпека*. 2022. № 3 (72). С. 141–156. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2022.03.141> (дата звернення: 10.08.2024).

15. Мордань Є.Ю., Журавка О.С., Діденко К.В., Кравченко Я.І. Фінансова безпека банківської системи України: сутність та оцінка. *БізнесІнформ*. 2021. № 1. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-243_251.pdf (дата звернення: 11.08.2024).
16. Кришталь Г.О. Фінансова безпека банківської системи України в умовах воєнного стану: класифікація можливих загроз. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. 2023. Вип. № 4(26). С. 39–47. URL: <https://management-journal.org.ua/index.php/journal/article/view/469/244> (дата звернення: 09.08.2024).
17. Щербатих Д.В., Шпильовий Б.В. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 1. С. 141–148.
18. Карчева Г., Карчева І. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою банків. *Економічний аналіз*. 2022. № 1. Т. 32. С. 168–198. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2018/6565657073> (дата звернення: 08.08.2024).
19. Давиденко Н.М., Колодяжна В.О. Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2020. Вип. 40. С. 51–58.
20. Єрмошенко М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : навчальний посібник. Київ : КНТЕУ, 2001. 309 с.
21. Васюкович І.М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Львів, 2006. 19 с.
22. Васильчишин О.Б. Фінансова безпека банківської системи України: дис. ... докт. екон. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2018. 529 с.
23. Ткаченко С.І. Міжнародний банківський бізнес та фінансова безпека у світі. *Економіка та держава*. 2009. № 11. С. 76–78.
24. Klaus Schwab. The fourth industrial revolution: what it means and how to respond. *Foreign affairs*. 2015. URL: <https://www.foreignaffairs.com/world/fourth-industrial-revolution> (дата звернення: 09.08.2024).
25. Stiglitz J.E. Risk and global economic architecture: why full financial integration may be undesirable. *American economic review*. 2010. Vol. 100(2). P. 388–392.
26. Anderson R. Security engineering: a guide to building dependable distributed systems : monograph. Indianapolis : Wiley, 2020. P. 1232.
27. Mobus G.E., Kalton M.C. Principles of systems science: textbook. Tacoma : Springer, 2015. 731 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-4939-1920-8> (дата звернення: 08.08.2024).
28. Попов О.Г., Виговська Н.Г. Теоретичні основи забезпечення банківської безпеки держави. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. Вип. № 3(105). URL: <https://eztur.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8317/24%20%20d0%9f%20%20be%20%20bf%20%20be%20%20b2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 09.08.2024).
29. Морозова Т.М. Фінансова безпека банків у розрізі показників – ліквідності та фінансової стійкості. *Економічні студії*. 2017. № 5(18). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/709547.pdf> (дата звернення: 10.08.2024)
30. Davydenko N. Genesis of enterprise financial security. *Economic processes management: international scientific E-journal*. 2015. № 2. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_2/2015_2_3.pdf
31. Давиденко Н.М. Фінансова безпека аграрних підприємств у системі корпоративного управління. *Економіка АПК*. 2013. № 5. С. 58–62.
32. Ключка О.В., Богріновцева Л.М. До питання визначення сутності ризик-менеджменту в банках. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 12. С. 134–141.

References:

1. Yepifanov A. O. ta in. (2009) Finansova bezpeka pidpriemstv i bankivskykh ustanov: monohrafiia [Financial security of enterprises and banking institutions: a monograph] / za. red. A.O. Yepifanova. Sumy: DVNZ “UABS NBU”, 295 p.
2. Yevchenko N. H., Kryklii O. A. (2009) Vplyv podatkovykh ryzykiv na finansovu bezpeku banku [Impact of tax risks on the bank’s financial security]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats*, vol. 25, pp. 45–52
3. Plastun O. L., Poberezhnyi S. M., Bolhar T. M. (2010) Finansova bezpeka bankivskoi diialnosti : navchalnyi posibnyk [Financial security of banking activities : a study guide]. Sumy: DVNZ “UABS NBU”, 180 p.
4. Vovk V. Ia. (2012) Teoretychni zasady zabezpechennia finansovoi bezpeky banku [Theoretical basis for ensuring financial security of a bank]. *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 200–204.
5. Khytrin O. I. (2010) Finansova bezpeka komertsiiynykh bankiv [inancial security of commercial banks]. *Finansy Ukrainy*, vol. 11, pp. 118–124.
6. Hrytsenko R. (2003) Ekonomichna bezpeka bankivskoi systemy Ukrainy [Economic security of the banking system of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, vol. 4, pp. 27–28.
7. Dmytrov S. O. (2012) Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu komertsiiinoho banku [Financial security management of a commercial bank]. *Finansovyi prostir*, vol. 2(6), pp. 11–15.
8. Perekhrest L. M. (2011) Zabezpechennia finansovoi bezpeky bankiv v umovakh nestabilnoho ekonomichnoho seredovyshcha [Ensuring financial security of banks in an unstable economic environment]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08. Irpin, 22 p.
9. Sheremet O. V. (March 25, 2016) Finansova bezpeka bankivskykh ustanov u systemi finansovoi bezpeky derzhavy [Financial security of banking institutions in the system of financial security of the state] : tezy mizhnar. nauk.-prakt. Internetkonf. Irpin: UDFSU, pp. 354–357.

